

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ЗАВРШНИ ИСПИТ НА КРАЈУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

школска 2015/2016. година

ТЕСТ СРПСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА РАД

- Тест садржи **20** задатака које треба решити за **120** минута.
- Сваки задатак пажљиво прочитај, размисли о томе шта се у задатку тражи и о начину на који треба да га решиш (заокруживање, повезивање, подвлачење, дописивање и друго).
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни.
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба написати именица, а не им. или локатив, а не лок. и слично).
- Попуни тест **хемијском оловком** (током рада можеш да користиш графитну оловку и гумицу).
- Одговори написани хемијском оловком не смеју се прецртавати нити исправљати.
- Одговор који је написан само графитном оловком неће бити признат.
- У квадрат који се налази са десне стране задатка немој ништа уписивати. То је простор у који ће прегледачи уписати број бодова. На овој и последњој страни такође немој ништа уписивати.
- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи да не би ометао рад других.

Желимо ти много успеха у раду!

1. У следећој реченици подвучи речи које треба писати **великим почетним словом**.

Песме о ослобођењу Србије говоре о првом српском устанку.

2. Заокружи слово испред оне реченице у којој је **запета** правилно употребљена.

- а) Стеван Сремац, писац романа *Пољ Ђира и њој Сјира* завршио је школовање после српско-турског рата.
- б) Бранислав Нушић, био је драматург и управник позоришта од 1900. до 1902. године.
- в) Јован Јовановић Змај омиљени дечји песник, био је књижевник, и лекар.
- г) Растко Петровић, познати српски писац, објавио је књигу путописа *Африка* 1930. године.

3. Заокружи слово испред реченице која је написана у складу с **правописним правилима** српског језика.

- а) Гогољева комедија *Женидба* изведена је у Народном позоришту у Београду 140 пут, тачно на десетогодишњицу премијере, 4 новембра 2005 године.
- б) Гогољева комедија *Женидба* изведена је у Народном позоришту у Београду 140. пут, тачно на десетогодишњицу премијере, 4. новембра 2005. године.
- в) Гогољева комедија *Женидба* изведена је у Народном Позоришту у Београду 140 пут, тачно на десетогодишњицу премијере, 4. новембра 2005. године.
- г) Гогољева комедија *Женидба* изведена је у Народном позоришту у Београду 140. пут, тачно на десетогодишњицу премијере, 4. новембра 2005. године.
- д) Гогољева комедија *Женидба* изведена је у Народном позоришту у Београду 140 пут, тачно на десето годишњицу премијере, 4. новембра 2005. године.

Прочитај одломак из романа *Робинзон Крусо* Данијела Дефоа и уради **4, 5. и 6. задатак.**

Пошто сам остао једино дете, родитељи су ме много волели и хтели да будем добар и ваљан човек. Отац ме послао у школу, али ја сам увек говорио:

– Хоћу да будем морнар.

Љутио се мој отац због тога и бринуо много. Надао се само да ће његов син изгубити вољу за морепловством када порасте и када се опамети. Али ја сам већ имао четрнаест година, а још сам лутао по пристаништу и уживао да гледам како бродови долазе и одлазе, како се роба товари и да слушам како морнари причају о далеким земљама где живе необичне животиње и дивљи људи.

Видео је то добро мој отац, али је ћутао и чекао. Тако је пролазила година за годином. Ништа нисам учио, него само сањао о опасним путевима преко дебелог мора.

Када сам напунио шеснаест година, позвао ме је отац к себи и рекао:

– Ћутао сам три године и гледао те шта радиш. Данас те питам шта мислиш да ће с тобом бити. Ништа не учиш, него само причаш о туђим земљама и о лађама. Зашто хоћеш да идеш од куће? Зар ти није добро са нама? Не мораш да будеш доктор ако ти се не допада. Ако хоћеш, можеш да будеш трговац, као што сам ја. Немам ништа против тога. Али нешто мораш бити! Не можеш ваљда целог живота да ћаскаш са морнарима о дивљим зверима и отровним змијама. Остави школу када ти се не учи, па дођи да радиш у мојој радњи. Будеш ли вредан, продужићеш једном мој посао. Хоћеш ли?

Дирнуле су ме очеве речи. Обећао сам да ћу почети други живот и да ћу вредно радити у очевој трговини.

И заиста, већ сутрадан сам седео за писаћим столом и уводио у дебелу књигу робу која је стигла. Али моје мисли нису биле на томе послу. Више сам мислио о земљама из којих је ова роба дошла и о путу који је доведе превашила. Кад је требало да забележим товар бибера, одлетале би моје мисли до источне Индије и ја сам видео како се домороци играју стакленим ћинђувама, видео сам мајмуне и тигрове и разне друге звери како се провлаче кроз прашуму. Посао је слабо напредовао, и мастило би се осушило на перу пре него што бих написао следећу реч. Каткад бих кришом напуштао радњу и опет лутао по пристаништу.

Позвао ме је онда отац други пут, па казао озбиљно:

– Обећао си ми да ћеш радити у трговини вредно и пажљиво. Али теби посао не иде од руке. Сањариш уместо да радиш. Знаш и то да за време рада одлазиш на пристаниште. Питам те сада последњи пут шта хоћеш да будеш. Шта те највише занима?

Ја сам искрено одговорио:

– Хтео бих да на лађи путујем у далек свет. Хоћу да будем морепловац.

– Па ти ништа ниси учио. На лађу те неће примити. А ни у далеким земљама не може човек живети ако не ради. Без рада нема ни среће ни благослова на земљи. Помисли онда и на опасности које вребају на пучини морској. Брод може да потоне, могу и гусари да га заробе. Ја те не терам да будеш трговац ако немаш за то воље, али нешто мораш бити.

Увидео сам да отац има право, па сам му обећао и други пут да ћу вредно радити у радњи.

Али већ после неколико недеља заборавио сам своје обећање. Опет сам седео у пристаништу и гледао како се роба товари на лађе и истовара. Једног дана срео сам се ту с једним бившим школским другом, сином једног капетана, који је полазио своме оцу у Лондон. Он ми је рекао:

– Пођи са мном. Видећеш тако и престоницу Енглеске.

Хтео сам да путујем, разуме се, али нисам имао новца.

– Не мари за то – казао је мој школски друг. – Ако путујеш са мном, неће те стајати ни паре.

Нисам могао дуже да одолим искушењу. Без размишљања сам рекао:

– Пристајем. Путоваћу с тобом!

Не говорећи родитељима ни речи, укрцао сам се на брод.

4. Шта је дечаков отац био по занимању?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) морнар
- б) доктор
- в) гусар
- г) трговац
- д) књиговођа
- ђ) писар

5. На основу одлика одреди **функционални стил** којим је написан одломак из романа *Робинзон Крусо* Данијела Дефоа.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Текст припада:

- а) новинарском стилу јер је излагање објективно, сажето и информативно;
- б) научном стилу јер на објективан начин износи биографске чињенице;
- в) књижевноуметничком стилу јер је приповедање субјективно и сликовито;
- г) административном стилу јер је излагање објективно, прецизно, са шаблонским изразима.

6. Шта мислиш, на основу одломка, да ли је **оправдана** дечакова одлука да постане морепловац?

1. Заокружи одговор за који се опредељујеш.

ЈЕСТЕ НИЈЕ

2. Заокружи слова испред аргумената који подржавају твој став.

- а) Дечака на мору вребају опасности и брод може да потоне.
- б) Дечака су привлачиле приче о далеким земљама и непознатим људима.
- в) Дечак се трудио да послуша оца, али је жеља за путовањима била јача.
- г) Дечака на мору могу да заробе гусари.
- д) Дечак је могао да упозна многе нове градове и људе путујући као морепловац.
- ђ) Дечак се укрцао на лађу, иако се није школовао за посао морепловца.

7. Међу понуђеним примерима подвучи оне речи које су настале од **истог корена** као и реч *сѿар*.

СТАРАЦ

СТАРТ

СТАНАР

СТАРИНСКИ

8. Прво прочитај одломак из приповетке *Чиновникова смрт* Антона Павловича Чехова, па затим други текст из *Речника срѿскоја језика*. Под којим се бројем у одредници из *Речника срѿскоја језика* налази **значење** подвученог глагола *молийи*?

I

За време паузе, пришао је Брижалову, обигравао је око њега и кад је савладао страх, промуцао је:

- Ја сам Вас попрскао, Ваше превасходство... Опростите... јер сам... нехотице...
- Маните, молим Вас... Ја сам већ заборавио, а Ви исту песму!

II

мѡлити, мѡлѡм несвр. **1.** (некога) **а.** на леп начин, лепим, бираним речима обраћати се некоме тражећи да нешто учини, предузме; **б.** упућивати захтев, молбу некој установи, надлежном органу, појединцу и др. тражећи остварење неког права, добијање неког документа, потврде, решења и сл.; **в.** обраћати се некоме с позивом, са жељом да дође; **2.** религијски **а.** *в. молийи се*; **б.** изговарати текст, речи неке молитве; **3.** (у 1. л. јд.) **а.** учтиво захтевати (нешто), позивати, предлагати да се нешто учини. – *Тишину, молим!* **б.** у учтивом обраћању, ословљавању: *молим Вас*; **в.** са упитном интонацијом, када се показује да се саговорникове речи нису добро чуле или разумеле и да се тражи, односно очекује, њихово понављање, објашњавање или допуна. – *Молим, шѡа сѡе хѡели?*

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) 1. в.
- б) 2. б.
- в) 3. б.
- г) 3. в.

9. Заокружи слово испред назива **књижевног језика** којим је написано *Житије Свѡѡї Симеона* Светог Саве.

- а) старословенски језик
- б) српскословенски језик
- в) рускословенски језик
- г) славеносрпски језик

10. На линији испред реченице напиши број под којим је наведен назив **гласовне промене** која је извршена у подвученој речи. Две гласовне промене су вишак.

_____ Пловидба је била дуга и напорна.

_____ Тамни облаци прекрили су хоризонт.

_____ Знао сам да ће се све добро завршити.

1. палатализација

2. једначење сугласника по звучности

3. једначење сугласника по месту
изговора (творбе)

4. сибиларизација

5. промена л у о

11. Обрати пажњу на подвучене **глаголске облике**.

Мудрост коју људи стекоше у невољи, преносили су причајући о доброти и праведности.

Поред глагола из текста напиши број који стоји испред одговарајућег назива глаголског облика. Два назива у десној колони су вишак.

а) стекоше _____

б) преносили су _____

в) причајући _____

1. инфинитив

2. глаголски прилог прошли

3. аорист

4. глаголски прилог садашњи

5. перфекат

12. У следећој реченици подвучи **синтагму** у служби **правог објекта**.

Ученици наше школе прославили су стогодишњицу рођења Бранка Ђопића извођењем представе *Мајареће јодине*.

13. У којем је **наслову** књижевног дела употребљен облик **инструментала** са значењем **средства**?

Заокружи слово испред тачног одговора.

а) *Разговор с Гојом* – Иво Андрић

б) *Ламени над Београдом* – Милош Црњански

в) *Пошера за њејзажима* – Пеђа Милосављевић

г) *Предео сликан чајем* – Милорад Павић

14. Прочитај текст из интервјуа с књижевником Владимиром Пишталом и одреди **значење** подвучене **речи**.

Мени је приче жао зато што је то одличан књижевни жанр који је занемарен. Свако ко пише и романи и приче зна да је теже написати добру причу јер је захтевнија. Не видим разлога да роман зато буде привилегован, нити за мене постоји разлика између романа и приче.

Заокружи слово испред значења речи **привилегован**.

- а) осуђен
- б) прихваћен
- в) повлашћен
- г) одбачен

15. Заокружи слова испред наслова два **књижевна дела** која је написао Бранислав Нушић.

- а) *Орлови рано леће*
- б) *Хајдуци*
- в) *Сумњиво лице*
- г) *Покондирена џишка*

16. Прочитај следећи одломак из народне песме *Бој на Мишару*. Одреди **књижевни род** којем припада песма.

Ту смо били, очима гледали,
Кад се двије ударише војске
У Мишару пољу широкоме,
Једно српска, а друго је турска;
Пред турском је Кулин капетане,
А пред српском Петровићу Ђорђе;
Српска војска турску надвладала.
Погибе ти Кулин капетане,
погуби га Петровићу Ђорђе.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) лирика
- б) епика
- в) драма

17. Прочитај песму *Поље* Јована Дучића, па одговори на захтев испод текста.

Док читаш песму, уочавај **песничке слике** у свакој строфи.

1.

Јечмена жута поља зрела,
Речни се плићак зрачи;
Купина сја сунчана, врела,
Ту змија кошуљу свлачи.

2.

Пут прашљив куд се мр̀ава вуче
За четом црна чета;
Железну жицу цврчак суче,
Најдужу овог лета.

3.

И скакаваца мину јато...
С топола јастреб млади
Баци у сунчев сјај и злато
Свој крик вечите глади.

На линији поред назива **песничке слике** напиши **број** строфе у којој се та слика налази.

Назив песничке слике

Број строфе

Крик младог јастреба

Сазрела жута поља

Најдужа песма лета

18. Заокружи слова испред наслова **романа**.

а) *Све ће њо народ њозлајџији* – Лаза Лазаревић

б) *Сеобе* – Милош Црњански

в) *Мосџ на Жейи* – Иво Андрић

г) *Хајдук Сџанко* – Јанко Веселиновић

д) *Кроз мећаву* – Петар Кочић

19. Прочитај одломак из епске народне песме *Смрт војводе Пријезде*.

Због чега народни певач своје певање почиње **питањем**?

Честе књиге иду за књигама:

Од кога ли, коме ли долазе?

Од Ме'меда, од цара турскога,

А долазе до Сталаћа града:

[...]

„Пошљи мени до три добра твоја:

Прво добро – сабљу навалију,

Која сече дрвље и камење,

Дрво, камен и студено гвожђе;

Друго добро – Ждрала, коња твога,

Који коњиц може прелетити

Засобице и по два бедема;

Треће добро – твоју љубу верну.”

Заокружи **слова** испред одговарајућих тумачења.

- а) Народни певач није сигуран у поузданост древних догађаја о којима приповеда.
- б) Народни певач жели питањем да заинтересује слушаоца за певање које следи.
- в) Народни певач не зна поуздано који је лик у песми први упутио *књију*.
- г) Народни певач наговештава значај садржине *књије* којом почиње песма.

20. Прочитај одломак из приповетке *Аска и вук* Иве Андрића. Протумачи смисао подвучене реченице.

Аска није мислила ништа. Само је из свог младог тела, које је било саткано од чистих сокова животне радости и осуђено на неминовну смрт, извучила неочекивану снагу и невероватну вештину и разноликост покрета. Знала је само једно: да живи и да ће живети док игра, и што боље игра. И играла је. То није више била игра, него чудо.

Тако се ново чудо – и вуково чуђење претварало све више у дивљење, ствар потпуно непознату у вучијем роду, јер кад би вукови могли да се ичем на свету диве, они не би били оно што су. А то непознато осећање дивљења обезнанило је вука толико да га је ова изгубљена овчица, мртва од страха од смрти, вукла за собом као да га води на невидљивој али чврстој узици, везаној за невидљиву алку која му је протурена кроз њушку. [...]

Ми и не знамо колике снаге и какве све могућности крије у себи свако живо створење. И не слутимо шта све унемо. Будемо и прођемо, а не сазнамо шта смо све могли бити и учинити. То се открива само у великим и изузетним тренуцима као што су ови у којима Аска игра игру за свој већ изгубљени живот. Њено тело се више није замарало, а њена игра је сама из себе стварала нове снаге за нову игру. И Аска је играла. Изводила је све нове и нове фигуре, какве не познаје школа ниједног учитеља балета.

Које **књижевне поступке** уочаваш у подвученом делу текста?

Заокружи **слова** испред одговарајућих исказа.

- а) Коментар наратора којим се истиче узалудност и бесмисленост борбе против судбине.
- б) Коментар наратора о околностима у којима се човек може наћи.
- в) Унутрашњи монолог вука док се дивио лепоти Аскине игре и уживао у чаролији.
- г) Аскино приповедање у 1. лицу о личним ограничењима и пропуштеним приликама.
- д) Коментар наратора о могућностима које отварају важни животни тренуци.

